

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Az **Egyetemes Philologiai Közlöny** 1892-ik évi folyamában *Hellebrant* Árpád 90 oldalra terjedő könyvészeti jegyzékben ismerteti a magyar filologiai irodalom 1891. évi termékeit. Az általános nyelvészet, az árja és ugor összehasonlító nyelvtudomány a magyar, klaszszikus, germán, román és szláv filologia és a keleti nyelvek köréből megjelent könyvek, értekezések és hirlapi közlemények száma 2096-ra rug. *Pap* Ferencz cikke, *Kis János versei és Bacsányi* a M. Nemz. Múzeum könyvtárának egy érdekes nyomtatványával foglalkozik: *Kis János* 1815-ben megjelent verseinek példányával, mely *Bacsányi János* jegyzeteit és javításait tartalmazza. Az 1893. évi folyam 2. és 3. füzetében *Erdélyi Pál* a XVI—XVII. század költészetének néhány kéziratot emléket mutatja be, köztük egy új codexet, melyet *Jancsó Benedek* ajándékozott a M. Nemz. Múzeum könyvtárának, *Mihál Farkas* énekes könyvét és a *Gönczi-féle* 1620-iki énekes könyv egy példányát, mely becses kézirati pótlásokat tartalmaz. A VI—VII. kettős füzetben *Kanyaró* Ferencz a *Zrinyi-könyvtárt* ismerteti a *Kende* által kiadott katalogus alapján. *Hellebrant* Árpád folytatja bibliografiai jegyzékét, mely 1729 szám alatt sorolja fel a magyar filologiai irodalom 1892-ben megjelent termékeit.

Az **Erdélyi Múzeum** 1892. évi folyamában *Gyalui* Farkastól találunk igen érdekes adalékokat *Apáczai Cseri János* életrajzához és műveinek bibliografiájához, *Harderwykban* 1651-ben nyomtatott *Dissertációjának* betűhű czímmásával és néhány kéziratának könyvészeti leírásával. *Kanyaró* Ferencz XVII—XVIII. századi virágénekeket közöl egy *Tordán* felfedezett mult századi kéziratból, melyet *Solymosi József* írt össze a mult század közepén. Az 1893. évi folyam 1. füzetében *Márki* Sándor *Egy magyar humanista cz. cikkében* *Maximilianus Transilvanus* élete s műveivel foglalkozik; a 2. füzetben *Kanyaró* Ferencz folytatja a *Solymosi József* daloskönyvében foglalt virágénekek ismertetését. A 3. füzetben *Bayer* József kimutatja, hogy a *Tündér-alma* című énekes játékot nem *Katona József* írta, hanem *Ernyi Mihály* erdélyi színész; ennek neve alatt jelent az meg nyomtatásban *Kolozsvárott* 1803-ban. Az eddigi szerkesztő *Szinnyei József* távozása következtében a folyóirat szerkesztését a 7-ik füzetől kezdve *Szédeczky* Lajos vette át. E füzetben olvassuk dr. *Ferenczi Zoltán* jelentését az *Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárának* 1892/93. évi állapotáról.

Az **Irodalomtörténeti Közlemények** 1892. évi folyamában *Ballagi* Aladár rendkívül érdekes bibliografiai jegyzékét közöl az

Attiláról szóló kéziratokról és nyomtatványokról. 64 kéziratot sorol fel, köztük a M. Nemz. Múzeum 2 Leonardus Aretinus-codexét (Oct. Lat. 64. és 65.) és 80 nyomtatvány különböző kiadását 1482-től 1700-ig; nehányról facsimilét is ad. Ugyanő Calanus és Aretinus Athilája című dolgozatával gyarapítja az Attila-irodalmat, és egész terjedelmében tesz közzé egy Attila Flagellum Dei című olasz költeményt, mely a XVII. században Páduában lett kinyomtatva. Dr. *Illésy* János Melotai Nyilas István végrendeletét közli 1623-ból, melyben egy sajtó alatt levő, de meg nem jelent munkájáról tesz említést. *Barabás* Samu Misztótfalusi Kis Miklós 1702 febr. 17-én kelt végrendeletét teszi közzé az országos levéltárban levő eredetiről. *Ráth* György dolgozata a felsőmagyarországi kryptokálvinisták hitvitázó irodalmáról két új adalékkal gyarapítja a Régi Magyar Könyvtár II. kötetét. *Kerekggyártó* Árpád Istvánffy Miklós historiájáról közöl beható tanulmányt a M. Nemz. Múzeum birtokába jutott eredeti példány alapján. Sok érdekes irodalomtörténeti és könyvészeti adatot tartalmaz Pápai Páriz Ferencznek *Koncz* József által közölt naplója az 1649—1691. évekből. Az 1893. évi folyam, mely *Szilády* Áron szerkesztésében jelent meg, I. füzetének Adattár című rovatában közöl igen sok becses adatot a hazai bibliografia történetéhez; ilyenek a néhai *Szalay* József gyűjteményéből közzétett apróságok: Ujszigeti nyomda; Sylvester és új-testamentuma; továbbá a Bécsi könyvnyomató levele a XVII. századból és Egyleveles nyomtatvány 1624-ből című közlemények, és a poseni kir. levéltár magyar vonatkozású kéziratainak ismertetése *Kvacsala* Jánostól. A II. füzetben *Bánóczy* József Kisfaludy Károly művei új kiadását ismertetve, összeállítja az eddigi kiadások jegyzékét. A III. füzetben dr. *Illésy* János Pesti Gábor iskolázásához és a hatnyelvű szótár szerkesztéséhez és nyomtatásához közöl adatokat, és egy másik cikkében Czuczor és Vörösmarty iskolai nyelvtanai szerkesztésének történetét adja elő.

A **Katholikus Szemle** 1892. évfolyamában *Achenbrinner* József a könyvek történetéről ír; az 1893. évi folyam I. és II. füzetében Ianus Pannonius élete és műveiről olvasunk dr. *Karácson* Imrétől hosszabb tanulmányt.

A **Magyar Sion** 1893. évi folyamában *Kollányi* Ferencz a vatikáni levéltárról ad igen érdekes ismertetést; *Walter* Gyula a Zrinyi-könyvtárról értekezik, és dr. *Kereszty* Viktor Egy ősrégi evangélium-fordítás felfedezése címen a sinai hegyen legújabbban felfedezett syr codexet ismerteti.

A **Századok** 1892-iki évfolyamában *Fraknoi* Vilmos a pápai levéltárakban eszközölt nyomozásairól tesz közzé igen érdekes ismertetést. *Pauler* Gyula a Hartvik-legendáról írt cikkében *Karácsonyi* Jánosnak Kik voltak az első érsekek című dolgozatával polemizálva sorra veszi a legenda négy codexét, köztük a M. Nemz. Múzeum codexét. *Karácsonyi* ez utóbbiról azt állítja, hogy ez Hartvik művének

legrégibb példánya, s korát a XVIII. századra, IV. Béla király idejére teszi. Pauler ennek ellenében védi a régi álláspontot, mely szerint Hartvik a XII. század elején, Kálmán király idejében élt, s a múzeumi codexet az eredeti Hartvik-legenda későbbi átdolgozásának tartja. *Réthy* László az oláh történelmi kiadványokat, *Tagányi* Károly az orosz történetírás legújabb termékeit ismerteti. Az 1893. évi folyam I. füzetében *Pór* Antal megírja János küküllei főesperes életrajzát; restituálja a budai, dubniczi és Thuróczy-féle krónikákból a főesperes (családi nevén Apród János) eredeti krónikáját, s behatóan foglalkozik annak forrásai-val. Az 1. és 2. füzetben *Komáromy* András Ugocsa vármegye levéltárá-ról közöl részletes ismertetést. A 4. füzetben *Thim* József röviden ismer-teti az újabb szerb irodalomnak hazánkra vonatkozó termékeit. A 8. füzetben *Harmath* Károly egy érdekes XVI. századi emlékkönyvet mutat be, melynek ismeretlen tulajdonosa Miksa és Rudolf királyok udvarában élt. Az emlékkönyv, mely a kor legelőkelőbb szereplőitől tartalmaz bejegyzéseket, jelenleg a pozsonyi ev. lyceum könyv-tárának tulajdona. A 9. füzetben találjuk *Dedek* Crescens Lajos jelen-tését a cseh- és morvaországi (olmücsi, kremsieri, brünni, prágai, neuhausi és wittingau) könyv- levéltárakban eszközölt kutatásairól. A folyóirat mindkét évfolyama becses bibliografiai összeállítást tartalmaz a hazai és külföldi történelmi irodalomról és különös figyelmet fordít a hazai iskolai értesítőkből elszórt tudományos értekezések ismertetésére.

A **Történelmi-Tár** 1892-iki évfolyamában *Hodinka* Antal egy előbb megkezdett terjedelmes tanulmányát fejezi be a szerb történelem forrásairól. *Beke* Antal az erdélyi káptalan levéltárát ismerteti és középkori oklevelek regestáit adja 1269-től 1481-ig. *Szilágyi* Sándor újabb pótlékokat közöl Szamosközy történeti följegyzéseivel, mely Wenzel Gusztáv gyűjteményének egyik kéziratából került napvilágra; a kézirat vétel útján a budapesti egyetemi könyvtár birtokába jutott. Ifj. *Kemény* Lajos közleményei Kassa város levéltárából a kassai iskolázásra vonatkozó adatokon kívül egy érdekes könyvtári lajstrommal ajándékoznak meg bennünket, mely a Szüney István kassai magyar kántor hagyatékában talált könyvek jegyzékét tartalmazza 1635-ből. Az 1893-ik évi folyamban *Beke* Antal befejezi az erdélyi káptalani levéltár okleveleinek regestáit. *Szilágyi* Sándor Gyulaffi Lestár történeti maradványaihoz közöl pótlékokat ugyanabból a Wenzel-codexből, mely Szamosközy feljegyzéseit őrizte meg számunkra. *Ferenczi* Zoltán Cserei Mihály naptárai-ból közli a Csereitől származó naplószerű bejegyzéseket; a 7 darab naptár az Erdélyi Múzeum könyvtárának birtokában van. *Reizner* János a Gróf Esterházy család pápai levéltárát ismerteti.

A **Turul** 1893. évi folyamának 1. füzetében *Fraknoi* Vilmos a vatikáni levéltárból közöl becses Zsigmondkori genealogiai és heraldikai adatokat. Kiváló érdekléssel bír *Mika* Sándor Erdélyi hadi zászlók 1601-ből című dolgozata, melyhez a drezdai kir.

könyvtár «*Conträfactur der Reutter- und Landtsknecht-Fahnen*» cz. kézírata szolgáltatta az anyagot. E kézirat azoknak az erdélyi zászlóknak rajzát tartalmazza, melyek az 1601-iki goroszlói ütközetben Mihály vajda és Básta kezeibe jutottak. A cikkekhez két pompás kiviteli táblázaton van mellékelve a zászlók színnyomatú képe. Megemlítjük e helyütt a Turul 1883—92. évfolyamaihoz *Borovszky* Samu által készített Név- és Tárgymutatót, mely 13 és fél íven számol be a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság tíz évi működésének tudományos eredményeiről.

A *Centralblatt für Bibliothekswesen* 1892-ben megjelent IX. évfolyamában *Schmidt* Adolf darmstadti könyvtárnok *Bibliographisches zur deutschen Kaisersage* és *Die ersten deutschen Zeitungen* című közleményei tartalmazzak rendkívül sok magyar vonatkozású könyvészeti adatot. Az első a «*Gespräch eines Römischen Senatoris und eines Teutschen Anno 1537*» című reichenauai nyomtatványt ismerteti, melyben a törökök magyarországi pusztításairól történik említés; a második cikk pedig a török-magyar háborúkról szóló német újságok egész sorozatát ismerteti 1532-től a XVI. század végeig, melyek példányai a darmstadti nagyhercegi könyvtárban őrzettek. Paep János végrendeletéről, melyet dr. *Uhlirz* Károly bécsi városi levéltárnok közöl, más helyen adunk részletes ismertetést. A könyvtártan szempontjából kiváló figyelmet érdemelnek a porosz kir. kormány által kiadott *Instruction für die Herstellung der Zettel des alphabetischen Cataloges*, a szentpétervári egyetemi könyvtár új épületének leírása O. v. *Hallertól*, *Wachsthum und Leistung der Bibliotheken* E. *Reyertől*. Az 1893. évfolyam január—szeptemberi füzetében C. *Haebertin* az angol könyvtárakra vonatkozó törvényhozással foglalkozik a *Library Association of the United Kingdom* XV. kongresszusának leírásával kapcsolatban. *Ebrard* és *Wolff* a könyvpolcok áthelyezésére vonatkozó szabadalmazott találmányukat ismertetik; hasonló találmányt ír le *Schnorr* Ferencz drezdai kir. könyvtárnok is. A közeli szomszédság és a huszita-háborúkban való részvételünk révén kiváló érdeklődéssel bírnánk nézve a prágai Szt-Tamás-kolostornak a husziták korából fenmaradt könyvjegyzékei, miket *Neuwirth* József egész terjedelmükben közlésez. *Neubaur* L. az örök zsidó bibliografiáját állítja össze. *Reyer* E. érdekes statisztikai adatokat közöl Európa legnagyobb könyvtárainról, továbbá a cambridgei, göttingai, oxfordi, párisi és bécsi egyetemi könyvtárakról és Bécs nyilvános könyvtárainról. Dr. *Kukula* Richárd *Einige Worte über die österreichische Staatsbibliotheken* cím alatt ismerteti az osztrák könyvtárak szervezetének hiányait s a könyvtárnokok mostoha helyzetét. A folyó-

irat mindenik kötete ezenfelül rendkívül becses, terjedelmes jegyzéket közöl a nemzetközi bibliografiai irodalom termékeiről s egész terjedelmükben adja a bibliografiai folyóiratok egyes füzeteinek tartalomjegyzékeit. A *Beihefte* című mellékletből három kötet jelent meg, ú. m.: (IX.) *F. W. E. Roth*, Die Mainzer Buchdruckerfamilie Schöffers während des XVI. Jahrh. 1892., 8r. VIII+212 l., (X.) *dr. Paul Schwenke*, Adressbuch der Deutschen Bibliotheken 1893. 8r. XX+412 l. és (XI.) *dr. Ewald Horn*: Die Disputationen und Promotionen an den Deutschen Universitäten, vornemlich seit dem 16. Jahrh., 1893. 8r. VIII+128 l. A két utóbbi munkáról jövő évi folyamunkban adunk bővebb ismertetést.

A *Mittheilungen des Instituts für oesterreichische Geschichtsforschung* 1892. évi folyamára *Redlich* Osvát tollából részletes ismertetést közöl *Zimmermann* Ferencz Ueber Archive in Ungarn című munkájáról. E folyam mellékletéül jelent meg a III. Ergänzungsband 2. füzete, mely *Seeliger* Gerhard Die Registerführung am deutschen Königshof bis 1493 című dolgozatát tartalmazza. A 110 levélre terjedő értekezés közelről érdekel bennünket, mert behatóan foglalkozik Zsigmond császárnak a bécsi udvari levéltárban őrzött igdató-könyveivel, melyekben tudvalevőleg igen sok a magyar vonatkozású oklevél. Az 1893. évi folyam 2. füzetében *Thallóczy* Lajos Die Geschichte Nordost-Europa's und die neuere ungarische Literatur czímen a magyar- lengyel- orosz érintkezések történetéről ad érdekes képet, az idevágó magyar irodalom ismertetésével. A 3. füzetben *Aldásy* Antal *Fejérpataky* Lászlónak Kálmán király oklevelei és *Karácsonyi* Jánosnak Szent-István király oklevelei és a Szilveszter-bulla című munkáiról mond elismerő bírálatot.

A *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* XVII. kötete (1881/92. évf.) *Wattenbachtól* közli a müncheni kir. könyvtár *Cod. Lat. 19411.* jelzetű kéziratának ismertetését, melyben egyebek között Otto freisingi püspökre találunk adatokat. *Holder-Egger O.* 1891-iki olaszországi tanulmányútajáról tesz jelentést, e Biblioteca Vittorio Emanuele és a vatikáni könyvtár történelmi vonatkozású kézíratainak ismertetésével; ez utóbbiak között említést tesz a bázeli zsinat iratait tartalmazó 381. számú codexről. *Sauerland* H. V. Aus Handschriften der Trierer Seminarbibliothek című közleményében egy XIV. századi hártya-codexről találunk említést, mely Szent-Erzsébet és más szentek legendáit foglalja magában. A XVIII. kötet (1892/93.) *Kursch* Bruno első közleményét tartalmazza a franciaországi könyv- és levéltárak középkori codex-anyagáról. *Altmann* Vilmos Windecke Eberhart életéhez és krónikájához közöl érdekes új adatokat.

D. Gy.